

Compareu la vida d'un estudiant francès amb la d'un espanyol. Un estudiant francès, en sortir de casa té molts camins per escollir: pot anar a les clíniques i veure com els mestres examinen, diagnostiquen i tracten els malalts; pot adreçar-se on hi hagi un professor que doni alguna lliçó clínica, a la Sala d'operacions, a un dels molts curssets que liberalment li ofereix la Facultat, a un curs de perfeccionament, i fins, si vol, trobarà lloc el diumenge per assistir a conferències pràctiques, i sempre en contacte amb la realitat. A més, a tothora podrà acudir a la biblioteca de la Facultat, plena de tota mena de llibres i revistes. I tot això ho farà lliurement, sense passar llista; però amb l'estímul d'examinar-se amb èxit, car els exàmens són més rigorosos que a la nostra terra i no hi ha lliçons en ells que no entrin a l'urna. I, si aquell estímul no fos prou, hi ha una sèrie de graons en forma d'externat, internat, professor clínic, metge d'hospitals, agregat, mestre, que, per pujar-los, s'hi ha de posar tot esforç i tota bona voluntat, car allí no estan acaparats els llocs d'honor pels influents, amics i parents dels poderosos. I els estudiants francesos no fan vaga.

I, on es donen els cursos semblants als que es donen a Espanya? En aules secundàries, esmerçant pocs mesos i a última hora. La concurrència és escassa. Durant la nostra estada a París, el dia que n'hi vàrem veure més foren vint alumnes, i el mestre era En Ribemont!

Si l'estudiant sent aversió a les Universitats i en fuig, és perquè l'ensenyança que es donen és, en general, poc útil, perfectament substituïble sense moure's de casa, i dolorosa.

Quan s'haurà trobat el seny suficient per fer dintre les Universitats veritable obra pedagògica, s'hauran acabat les vagues i els aldarulls.

Per ara, aquesta finalitat és ben llunyana. Hem agafat el plec dels catedràtics d'una hora, ni un minut més, puix darrera en segueixen uns altres, amb ensenyança verbalista i insuficient en molts casos, i fora d'això ja no donem més, important-nos ben poc que els alumnes entrin a classe o no hi entrin, aprenguin o no. Els plans d'estudi cada dia canvien, però són sempre, en el fons, els mateixos: rutinaris, tristos, incomplets. Amb ells, no anirem gaire lluny; però les revoltes aniran aguditzant-se cada dia més. Allà on no regna l'ordre i l'orientació veritat, el desordre impera.

Les vagues estudiantils són acusació palesa contra l'actual ensenyança; però no es vol veure. Encara els espanyols som orbs per les coses culturals. No es veu que per a abolir les vagues en les Facultats de Medicina, per exemple, fóra necessari multiplicar els mitjans d'ensenyança, obrint a l'estudi tots els serveis hospitalaris, donar autonomia a l'estudiant, abolir el passar llista; però fent uns exàmens rigorosos i complets i amb més d'un tribunal per assignatura. I moltes coses més, car les assenyalades només són les precises. Els mestres perdrien el poder feudal sobre els alumnes i el monopoli de l'ensenyança, i alguns es quedarien amb l'aula deserta si no milloraven; però la cultura augmentaria enormement i els bons mestres assolirien el lloc enlairat degut.